

ZPRÁVA O ČINNOSTI V SEKTORU STRAVOVACÍCH SLUŽEB A PŘEDMĚTŮ A MATERIÁLŮ URČENÝCH PRO STYK S POTRAVINAMI V OBLASTI OCHRANY VEŘEJNÉHO ZDRAVÍ 2024

1 ÚVOD

Ochrana veřejného zdraví má v ČR dlouholetou tradici a vždy stála v centru pozornosti jak odborné, tak laické veřejnosti. Jedná se o multidisciplinární obor, jehož součástí jsou rovněž stravovací služby a předměty a materiály určené pro styk s potravinami. Základní koncepční zaměření oboru je vyjádřeno v zákoně č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 258/2000 Sb.“).

Bezpečnosti potravin je věnována pozornost, zejména pokud jde o kontaminaci potravin nežádoucími látkami, které mohou mít negativní dopad na lidské zdraví. Je kladen důraz na dodržování základních hygienických požadavků při přípravě pokrmů a v provozovnách stravovacích služeb na eliminaci výskytu alimentárních onemocnění a otrav z potravin, tj. zaměřuje se na aspekty pracovního prostředí z hlediska prevence vzniku a šíření infekčních a hromadně se vyskytujících onemocnění.

Pokračuje výrazné rozšiřování trhu s předměty a materiály určenými pro styk s potravinami. Obor je bezprostředně navázán na situaci v Evropské unii a volný pohyb zboží na jednotném trhu. V úvahu je třeba brát kromě principu volného pohybu zboží i princip vzájemného uznávání, vykonávání důsledných úředních kontrol a spolupráci s kompetentními úřady a dozorovými orgány ostatních členských států. Povinnost uvádět na trh bezpečné výrobky opatřené odpovídajícími a pravdivými informacemi je přenesena na osoby uvádějící dané výrobky na trh. Výrobky jsou následně kontrolovány po jejich uvedení na trh a jakékoliv přijaté opatření tudíž musí být odůvodněno zhodnocením zdravotního rizika. Orgány ochrany veřejného zdraví (dále také „OOVZ“) vykonávají tisíce kontrol ročně s cílem zajistit, aby nedošlo k ohrožení zdraví spotřebitele, šetří všechny podněty jak ze strany spotřebitelů, tak i ze strany dalších orgánů státní správy nebo médií. Informace o výrobcích nebezpečných nebo z nebezpečnosti podezřelých jsou předávány Evropské komisi a ostatním členským státům prostřednictvím systému rychlého varování pro potraviny a krmiva, kdy informace musí být zpracovány předepsaným způsobem a musí být doložena dokumentace o provedené kontrole. OOVZ jsou povinny šetřit všechna hlášení o výskytu nebezpečných výrobků obdržená v systému RASFF a o výsledku šetření předat informace zpět do systému a dalším dotčeným dozorovým orgánům.

Činnost oboru je pravidelně kontrolována Generálním ředitelstvím pro zdraví a bezpečnost potravin, kdy předmětem kontroly je implementace legislativy EU, výkon úředních kontrol a aplikace právních předpisů na národní úrovni. Výsledky kontrolních misí DG SANTE jsou pak předmětem zpráv, které jsou veřejně dostupné na webových stránkách Evropské komise.

Jednou ze základních povinností OOVZ je zajištění ochrany spotřebitele z hlediska negativních dopadů na zdraví a také ochrana dalších oprávněných zájmů spotřebitelů v návaznosti na kompetence OOVZ. V rámci dozorové činnosti je ověřováno plnění požadavků stanovených právními předpisy, identifikace nebezpečných nebo potenciálně nebezpečných výrobků na trhu, varování spotřebitelů a hodnocení rizika a přijímání odpovídajících opatření s cílem zabránit nebo omezit na minimální možnou míru případné poškození zdraví konečného spotřebitele.

Krajská hygienická stanice Jihomoravského kraje se sídlem v Brně (dále jen „KHS JmK“) je jedním z orgánů dozoru provádějících dozor nad trhem s potravinami, nad dodržováním požadavků

potravinového práva a vykonávajících státní zdravotní dozor (dále také „SZD“) v oblasti veřejného stravování a nad předměty a materiály určenými pro styk s potravinami.

2 HYGIENA VÝŽIVY

2.1 Charakteristika oboru

Obor hygieny výživy se primárně zabývá dozorovou činností v sektoru stravovacích služeb. KHS JmK na regionální úrovni řídí, plánuje, organizuje a provádí SZD v oblasti veřejného stravování v souladu s přímo použitelnými předpisy Evropské unie tj. zejména nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/625 o úředních kontrolách, nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 178/2002, kterým se stanoví obecné zásady a požadavky potravinového práva, zřizuje se Evropský úřad pro bezpečnost potravin a stanoví postupy týkající se bezpečnosti potravin, nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 852/2004 o hygieně potravin, podle zákona č. 258/2000 Sb., v souladu s kompetencemi vymezenými zákonem č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a vydává v těchto věcech stanoviska, kdy plní úkoly dotčeného správního úřadu podle stavebního zákona, provádí šetření alimentárních nákaz v provozovnách, v nichž jsou vykonávány činnosti epidemiologicky závažné při výrobě a uvádění pokrmů a potravin na trh, zajišťuje úkoly vyplývající z oznámení zdravotně závadných potravin obdržených prostřednictvím systému RASFF v provozovnách stravovacích služeb. Odbor hygieny výživy KHS JmK zajišťuje provedení opatření Hlavního hygienika ČR na úseku potravin a pokrmů, projednává delikty a přestupky na úseku ochrany veřejného zdraví, zajišťuje vzdělávání pracovníků oboru, realizuje informační systém na regionální úrovni a kontroluje dodržování zákazu kouření podle zákona č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, ve znění pozdějších předpisů, v provozovnách poskytující stravovací služby. Zajišťuje šetření a provedení příslušných opatření v určené části provozoven stravovacích služeb v souvislosti s hlášením nebezpečných potravin do RASFF.

KHS JmK při výkonu SZD sleduje, zda jsou plněny povinnosti osob provozujících a vykonávajících činnosti ve stravovacích službách. Povinnosti se týkají jak osob provozujících stravovací služby, tak i fyzických osob přímo vykonávajících činnosti epidemiologicky závažné při poskytování těchto služeb.

Mezi další činnosti oboru patří zkoušky ověřování znalostí hub, zkoušky ověřování znalostí osob činných při výrobě a uvádění potravin a pokrmů do oběhu a pořádání seminářů hygienického minima.

2.2 Úřední kontroly

Podle zákona č. 258/2000 Sb. je vykonáván SZD podle kontrolních plánů, které určují priority činnosti úseku ochrany veřejného zdraví. Kontrolní plány jsou sestavovány podle metodiky schválené Hlavním hygienikem ČR pro daný rok. Kontrolní plán je každoročně analyzován Ministerstvem zdravotnictví ČR a na základě výsledků z předchozích let upravován pro další rok. Provozovny stravovacích služeb jsou rozděleny do třech kategorií dle míry rizika. Zohledňuje se cílový spotřebitel, prováděné činnosti (např. tepelná úprava, zchlazování), sortiment (např. cukrářské výrobky, zchlazené pokrmy, pokrmy z tepelně neopracovaných potravin), množství denní produkce, způsob zásobování vodou (studna, veřejný vodovod), hygienický standard provozovny. V potřebné míře je přihlédnuto k dosavadním zkušenostem, výsledkům v rámci SZD v předchozím období. Odbor HV KHS JmK může podle svých zjištění flexibilně četnost SZD upravit, zvýšit nebo snížit.

Odbor HV KHS JmK provedl v roce 2024 celkem 2201 kontrol. Počty kontrol u jednotlivých druhů kontrol jsou uvedeny v Tabulce 1. V případě plánovaných SZD se jedná o komplexní kontroly provedené dle výše zmíněného kontrolního plánu. Specifické SZD jsou nejčastěji zaměřeny na problematiku, kterou si v regionu přímo určí odbor HV KHS JmK. SZD na základě úkolu Hlavního hygienika ČR byly v roce 2024 zacíleny na posouzení úrovně dodržování požadavků právních předpisů při přípravě a podávání

pokrmů v zařízeních poskytujících stravovací služby, pokud jde o způsob informování spotřebitelů o látkách nebo produktech způsobujících alergii nebo nesnášenlivost, na odběr vzorků pokrmů v provozovněch stravovacích služeb připravujících pokrmy s pravděpodobným výskytem akrylamidu a na ověření mikrobiologické nezávadnosti balených jednorazových pokrmů v zařízeních poskytujících stravovací služby. Dodatečná kontrola slouží k ověření odstranění nedostatků zjištěných předchozí kontrolou a k posouzení účinnosti nařízených opatření, pokud toto posouzení nelze provést jiným způsobem. Kontroly na základě ohlášených činností jsou prováděny v provozovněch stravovacích služeb, jejichž provozovatelé splnili zákonnou povinnost dle ustanovení § 23 odst. 5 zákona č. 258/2000 Sb.

SZD ve spojitosti s výskytem alimentárních onemocnění nebo podezřením na otravy z potravin probíhaly v případě potřeby ve spolupráci s odborem protiepidemickým KHS JmK. Šetření v případě podezření na výskyt alimentárních onemocnění jsou ve většině případů ztěžována časovou prodlevou mezi prvními příznaky a nahlášením zdravotních potíží, a dále skutečností, že ne všechny pokrmy a potraviny použité pro přípravu pokrmů, které jsou uváděny jako zdroj zdravotních potíží, jsou v době šetření k dispozici. V některých případech je to také neochota spotřebitelů podrobit se lékařskému vyšetření, zejména v případě soukromých oslav, např. svateb.

Podněty veřejnosti nejčastěji zmiňovaly zdravotní potíže po konzumaci potravin a nevyhovující hygienické podmínky v zařízeních stravovacích služeb. Zaměstnanci odboru HV KHS JmK se zabývají všemi podněty, které jsou zaslány písemně, elektronicky nebo sděleny telefonicky, a to včetně anonymních. Nejčastější forma podání podnětu je forma elektronická, zaslání e-mailu. V roce 2024 bylo přijato 382 podnětů. Více než polovina podnětů byla šetřena odborem HV KHS JmK. Menší část přijatých podnětů byla předána jiným dozorovým orgánům, zejména Státní zemědělské a potravinářské inspekci, v menší míře pak Státní veterinární správě, České obchodní inspekci nebo příslušným stavebním úřadům. O výsledcích šetření byly osoby podávající podnět písemně informovány s výjimkou anonymních podání. Podněty jsou však nezřídka důsledkem konkurenčního boje nebo nevhodného chování a reakcí personálu, a tedy nemají přímou souvislost se správnou hygienickou a výrobní praxí v konkrétní provozovně stravovacích služeb.

Z celkem 2201 provedených úředních kontrol bylo nevyhovujících 266 kontrol. Nejčastější závady jsou uvedeny v Tabulce 2.

Tabulka 1

Druh kontroly	Počet kontrol
Plánovaný SZD	1331
Specifický SZD	60
SZD v souvislosti s podezřením či výskytem alimentárního onemocnění	66
SZD na základě podnětu	150
SZD na základě úkolu Hlavního hygienika ČR	34
Dodatečná kontrola	9
Kontrola na základě ohlášení činnosti	551
Počet kontrol celkem:	2201

Tabulka 2

Kontrolovaný parametr	Počet kontrol parametru	Četnost vyhovujících	Četnost závad
Požadavky na hygienu provozu	2130	2074	91
Obecné požadavky na potravinářské prostory, zvláštní požadavky na prostory pro manipulaci s potravinami	1874	1821	53
Zajištění sledovatelnosti, doklady o původu potravin	1538	1482	56
Příjem a skladování potravin, surovin a složek pro přípravu pokrmů	1762	1726	36

2.3 Sankce

V roce 2024 bylo uloženo za zjištěné nedostatky 263 sankcí v celkové výši 1 464 000 Kč (viz Tabulka 3). Nejčastěji byly sankce ukládány v souvislosti s nedodržováním provozní hygieny, nevyhovujícím stavebně-technickým stavem provozovny a nezajištěním sledovatelnosti potravin a pokrmů.

Tabulka 3

Sankce	počet	uloženo (Kč)
sankce dle zákona č. 110/1997 Sb.	14	85 000
sankce dle zákona č. 258/2000 Sb.	242	1 472 500
sankce dle zákona č. 65/2017 Sb.	7	76 000
Celkem	263	1 464 000

2.4 Opatření

Kromě finančních postihů jsou přijímána další opatření za účelem ochrany zdraví spotřebitele (viz Tabulka 4). Jedná se zejména o příkaz k pozastavení výkonu činnosti nebo uzavření provozovny stravovacích služeb do doby odstranění zjištěných závad ohrožujících zdraví spotřebitele. V roce 2024 bylo pozastavení výkonu činnosti nařízeno ve 2 případech a uzavření provozovny také ve 2 případech. Ve všech těchto případech jsou provedeny opakované kontroly k ověření, zda nařízená opatření byla splněna a zda již není ohrožena bezpečnost potravin a nehrozí zdravotní riziko pro spotřebitele. Nejčastěji ukládaným opatřením bylo nařízení provedení bezodkladné sanitace provozovny, kterých bylo 62, a nařízení likvidace potravin, kterých bylo 19.

Tabulka 4

Opatření	Uloženo
nařízení likvidace pokrmů	19
nařízení okamžitého uzavření provozovny, pozastavení činnosti	2
nařízení provedení sanitace	62
pozastavení výkonu činnosti	2
Celkem	85

3 VÝROBKY URČENÉ PRO STYK S POTRAVINAMI (DÁLE JEN “VPP”)

3.1 Charakteristika oboru

Oddělení předmětů běžného užívání KHS JmK (dále jen “oddělení PBU”) řídí, plánuje, organizuje a provádí SZD nad dodržováním hygienických požadavků u výrobců, dovozců a distributorů výrobků určených pro styk s potravinami dle zákona č. 258/2000 Sb. a dle přímo použitelných předpisů Evropské unie, tj. zejména nařízení Evropského parlamentu a rady (ES) č. 1935/2004 o materiálech a předmětech určených pro styk s potravinami, nařízení komise (EU) č. 10/2011 o materiálech a předmětech z plastů určených pro styk s potravinami a nařízení komise (ES) č. 2023/2006 o správné výrobní praxi pro materiály a předměty určené pro styk s potravinami. Realizuje odběry vzorků za účelem laboratorních analýz s ohledem na zdravotní nezávadnost výrobků. Zajišťuje provedení příslušných opatření v oblasti VPP v souvislosti s hlášením nebezpečných výrobků prostřednictvím evropského systému rychlého varování RASFF a Ministerstvem zdravotnictví, řeší podněty spotřebitelů, orgánů státní správy a samosprávy v oblasti VPP a poskytuje konzultace. Kontroluje plnění oznamovací povinnosti pro ekonomické subjekty, které vyrábí či dováží předměty a materiály přicházející do styku s potravinami, tak jak je upraveno zákonem č. 258/2000 Sb. Závaznými stanovisky pro Celní úřad se vyjadřuje k propouštění zboží dovezenému ze třetích zemí do volného oběhu na území ČR.

3.1 Počty provedených úředních kontrol

V oblasti VPP bylo v JmK provedeno celkem 249 kontrol (viz Tabulka 1). Největší podíl tvořily kontroly na základě krajské prioritní oblasti (153), dále kontroly specifické – kontroly výrobků, které byly vyhlášené jako nebezpečné (36), šetření notifikací ze Safety Gate prostřednictvím úkonů předcházejících kontrole (18), plánované kontroly (16), kontroly na základě správné výrobní praxe u výrobců VPP (11), kontroly na základě přijatého podnětu spotřebitele (6), kontroly na základě hlášení systémem rychlého varování RASFF a (4) kontroly na základě přijatých podnětů státního orgánu (2). Většina kontrol proběhla v distribuční síti na území Jihomoravského kraje (viz Tabulka 2). V rámci kontrol VPP bylo v roce 2024 provedeno 6 kontrol jednorázových výrobků určených k podávání pokrmů ve stravovacích provozech, a to konkrétně na stáncích na Vánočních trzích ve městě Brně.

Tabulka 1: počty kontrol dle zaměření

Druh kontroly	Počet kontrol
Plánovaný SZD	16
Specifický SZD	36
SZD na základě podnětu spotřebitele	6
SZD na základě podnětu státního orgánu	2
SZD na základě RASFF	4
Kontrola na základě SVP	11
SZD na základě krajské prioritní oblasti	153
Úkon předcházející kontrole	18
Počet kontrol celkem:	246

Tabulka 2: počty kontrol, dle kontrolovaných osob

Kontroly dle kontrolované osoby	Počet kontrol
Výrobce	15
Distributor	231

3.2 Nedostatky

V oblasti VPP v roce 2024 provedlo oddělení PBU 13 kontrol na základě podnětu, z nichž 2 byly přijaty od spotřebitele a 11 od jiného kontrolního orgánu. Pouze 3 z nich byly shledány jako opodstatněné, kdy ve dvou případech bylo zjištěno nevyhovující značení, chybějící podpůrná dokumentace (laboratorní analýzy) a Prohlášení o shodě.

Nejčastější neshody u kontrol na základě krajské prioritní oblasti byly shledány v nevyhovujícím značení, kdy na výrobcích nebylo uvedeno jméno nebo obchodní jméno a adresa nebo sídlo výrobce, zpracovatele nebo prodejce odpovědného za jejich uvádění na trh v rámci Společenství. V jednom případě byly u odebraného výrobku překročeny hodnoty specifické migrace zinku. Ve třech případech byla zjištěna postoupena místně příslušné KHS.

3.3 Sankce

Za zjištěné nedostatky bylo v roce 2024 uloženo v oblasti VPP celkem 3 sankce ve výši 10 000,- Kč. Nejčastěji byly sankce ukládány v souvislosti s nevyhovujícím značením výrobků určených pro styk s potravinami. Zjištěné nedostatky byly řešeny opatřením z vlastního podnětu kontrolované osoby. V jednom případě byl proveden společný SZD s oddělením hygieny práce KHS JmK, kdy byla za zjištěné nedostatky udělena sankce v souhrnné výši 6000,- Kč.

3.4 Šetření oznámení RASFF

V roce 2024 byla přijata 3 oznámení systémem rychlého varování RASFF. V prvním případě se jednalo o uvolňování hliníkových částic z lahve na pití z Číny, která byla zakoupena z Nizozemska dvěma distributory z JmK. Druhé oznámení se týkalo mlýnku na mák, u kterého bylo zjištěno olupování povrchu. Třetí oznámení se týkalo uvolňování rhodaminu B ze silikonového tvořítka na led. Ve všech případech byli zákazníci, kteří předemtné výrobky zakoupili, o nevyhovujícím výrobku a možnosti vrácení zboží informováni prostřednictvím internetových stránek, e-mailu, případně upozorněním na prodejně. Nevyhovující výrobky byly buď vráceny dodavateli, nebo zlikvidovány.

4 HYGIENA DĚTÍ A MLADISTVÝCH

4.1 Charakteristika oboru

Obor hygiena dětí a mladistvých aplikuje v rámci výkonu SZD vybranou činnost OOVZ, vymezenou zákonem č. 258/2000 Sb., zaměřenou na specifickou populační skupinu dětí a mladistvých. Činností oboru se prolíná problematika všech hygienických oborů včetně oboru epidemiologie.

Obor hygiena dětí a mladistvých se zabývá vlivem životních a pracovních podmínek na zdravý vývoj dětí a mladistvých s ohledem na zvláštnosti jejich tělesného a duševního vývoje.

Specifickou oblastí dozoru jsou kontroly v provozovacích stravovacích službách, především školních jídelnách zřizovaných podle školského zákona, ale i ostatních typech stravovacích službách pro děti včetně stravování na zotavovacích a jiných podobných akcích pro děti a školách v přírodě.

4.2 Počty kontrol

Odbor HDM KHS JmK provedl v roce 2024 celkem 670 kontrol. Počty kontrol u jednotlivých druhů kontrol jsou uvedeny v Tabulce 7. V případě plánovaných SZD se jedná o komplexní kontroly provedené dle kontrolního plánu, jehož počty jsou dány Ministerstvem zdravotnictví ČR dle "Metodiky sestavování kontrolních plánů". Součástí těchto kontrol byla ve vybraných školních kuchyních měřena orientační koncentrace soli v polévkách. Bylo změřeno 135 vzorků polévek. Mimo SZD bylo provedeno ve školních jídelnách místní šetření, při kterém se hodnotil jídelníček dle Metodického pokynu Ministerstva zdravotnictví ČR. Bylo zhodnoceno 120 jídelníčků. Na zotavovacích akcích, bylo dle pokynu Hlavního hygienika ČR, zhodnoceno 84 jídelníčků a v 462 školních kuchyních byl proveden monitoring dietního stravování.

V 59 provozovacích školního stravování byla provedena dodatečná kontrola, která slouží k ověření odstranění nedostatků zjištěných předchozí kontrolou a k posouzení účinnosti nařízených opatření. Nejčastější závady jsou uvedeny v Tabulce 8.

4.3 Podněty

Podněty veřejnosti nejčastěji zmiňovaly nevyhovující jídelníček ve školní kuchyni a malé porce jídel nebo nedodržování provozní a osobní hygieny. Zaměstnanci odboru HDM KHS JmK se zabývají všemi podněty, které jsou zaslány písemně, elektronicky nebo sděleny telefonicky, a to včetně anonymních. Nejčastější forma podání podnětu je forma elektronická, zaslání e-mailu. V roce 2024 bylo zasláno 8 podnětů, z toho 4 podněty byly opodstatněné a 4 neopodstatněné. O výsledcích šetření byly osoby podávající podnět písemně informovány s výjimkou anonymních podání. 2 podněty byly postoupeny Českou školní inspekcí.

Tabulka 7

Druh kontroly	Počet kontrol
Plánovaný SZD	602
Specifický SZD	0
SZD v souvislosti s podezřením či výskytem alimentárního onemocnění	1
SZD na základě podnětu	8
SZD na základě úkolu Hlavního hygienika ČR	0
Dodatečná kontrola	59
Kontrola na základě ohlášení činnosti	0
Počet kontrol celkem:	670

Tabulka 8

Kontrolovaný parametr	Počet kontrol parametru	Četnost vyhovujících	Četnost závad
Požadavky na hygienu provozu	546	474	72
Obecné požadavky na potravinářské prostory, zvláštní požadavky na prostory pro manipulaci s potravinami	602	552	50
Zajištění sledovatelnosti, doklady o původu potravin	320	308	12
Dodržování postupů na zásadách HACCP	530	490	40

4.4 Sankce

V roce 2024 bylo uloženo za zjištěné nedostatky 36 sankcí v celkové výši 112 500 Kč (viz Tabulka 9). Nejčastěji byly sankce ukládány v souvislosti s nedodržováním provozní a osobní hygieny, nedodržení teplotního řetězce pokrmů a nedodržení požadavků na principu HACCP.

Tabulka 9

Sankce	počet	uloženo (Kč)
sankce dle zákona č. 258/2000 Sb.	39	112 500
Celkem	39	112 500

4.5 Opatření

Kromě finančních postihů jsou přijímána další opatření za účelem ochrany zdraví spotřebitele (viz Tabulka 10). V roce 2024 byla v provozovnách školního stravování nařízena 2x likvidace pokrmů a 2x nařízena sanitace provozovny.

Tabulka 10

Opatření	Celkem vydáno
nařízení likvidace pokrmů	2
nařízení provedení sanitace	2
Celkem	4

5 PERSONÁLNÍ ZAJIŠTĚNÍ

Na odboru HV KHS JmK bylo v roce 2024 27 pracovních úvazků, z toho 18 s vysokoškolským vzděláním a 9 pracovních úvazků se středoškolským vzděláním.

Na odboru HDM KHS JmK bylo v roce 2024 21 pracovních úvazků z toho 16 s vysokoškolským vzděláním a 5 se středoškolským vzděláním.

Oddělení PBU KHS JmK je samostatným oddělením spadajícím pod ředitele sekce ochrany a podpory veřejného zdraví s celkem 10 pracovními úvazky, z toho 3,5 úvazku se věnuje VPP. Všichni pracovníci mají vysokoškolské vzdělání.